

Mivel érik el múzeumaink, hogy a gyerekek + szüleik a strandolás és fagyizás között nyáron is beugorjanak egy múzeumlátogatásra és még élvezzék is azt? Avagy lehet-e játszótér vagy a játszva tanulás terepe a múzeum? Körkérdésünkben fővárosi és vidéki kiállítóhelyeket, köztük egy kifejezetten gyerekeknek létrehozott múzeumot kérdeztünk tapasztalataikról és a nyári hónapok – nemcsak – esős napjain aktuális gyerekprogramjaikról.

NYARALÓK A MÚZEUMBAN

Közös Land-Art művet készítenek az óvodások a fűredi Vaszary-villa kertjében
Fotó: Nyitrai Orsolya és a Vaszary Alkotóműhely jóvoltából

A Keresztény Múzeumban arra is fény derül, hogy ezen a középkori ábrázoláson miért lovagol szarvashátan a remete. (Mariotto di Nardo: *Életképek a korai remeték életéből* (részlet), 1400 körül, ltsz.: 55.168, Keresztény Múzeum, Esztergom)

CSIGACÉROSZ ÉS SZARVASHAL Verecke András, Keresztény Múzeum, Esztergom

Idén is bővültek a Keresztény Múzeum egy-egy műtárgycsoportja köré szervezett tematikus foglalkozásaink, legújabbán az állandó kiállításban látható állatokkal és csodás lényekkel ismerkedhetnek a hozzánk látogató diákok. Felfedezhetik a középkori és reneszánsz táblaképeken a szentek attribútumául is szolgáló állatokat, vagy a címereken megbújókat, de találkozhatnak olyan érdekességgel is, mint például egy szarvason lovagló szerzetes alakja. Arra is fény derülhet, miként képzeltek el régen a Jónást lenyelő cethalat, a griffmadarat vagy a feltámadás és az örök élet jelképének is tartott, hamvából újraéledő főnixet. Közösen kiderítjük, milyen jelentést hordoztak ezek régen és mit jelentenek a mai ember számára. Meséket, történeteket, legendákat elevenítünk fel, hogy a látott állatokat és csodás lényeket még jobban megértsük. Megbeszéljük például, hol élt, hogy nézett ki és mit evett a Szent György által legyőzött veszedelmes sárkány. A foglalkozások során olyan érdekes szimbólumokra kaphatunk magyarázatot, mint hogy miért van a garamszentbenedeki úrkoporsó egyik alvó katonájának pajzsán rák, vagy miért csak szűzlány ölében hajlandó megpihenni az egyszarvú. Gyakran látjuk a középkori ábrázolásokon, hogy egy legendás állat két vagy több

valódiából lett „összegyúrva”. Ilyen a griff és baziliskusz is, de a sort még folytathatnánk. A kisiskolások maguk is alkothatnak fantázialényt. Mindenki kihúz egy kalapból két vagy három állatnevet, majd tulajdonságaikat megbeszélve kezdődhet az alkotás. Született már csigacérosz („Erős mint az orrszarvú és csiga módjára a házát a hátán cipeli.” Eszter, 9 éves), pupudenevér („Hosszú utat képes ivás nélkül repülni, mert ott vannak a púpjai.” Patrik, 8 éves) és szarvashal is („hal, kinek csodálatosan szép, mágikus szarvai vannak.” Balázs, 9 éves). Természetesen a gimnazisták is találhatnak nekik való foglalkozást. Ők régi utazók feljegyzéseit és más történelmi szövegeket kapnak, melyekben csodás lények leírásait olvashatják. A szöveg alapján rá kell jönniük, milyen legendás állatról lehet szó, majd megkeresniük megfestett változatukat. A különféle ábrázolásokat a szöveggel összevetve felfedezhetik, mekkora eltérés lehet leírás és kép között. Például az egyszarvút gödény méretű állatként írják le, a műtárgyakon mégis jóval nagyobb. Persze már az is érdekes, ki tudja manapság, mekkora a gödény, hát még azt, hogy a gödény is madár. Ismertebb nevén ő a pelikán... A történelmi forrásolvasásnak ez a játékos módja később még egy érettségi-feladatnál is segítségükre lehet. A Keresztény Múzeum gyűjteményéből első látásra kilógó *Lány az egyszarvúval* más megközelítésből is bemutatásra kerül. A kézműves foglalkozásokat jobban

kedvelők miután mesék és modern történetek alapján felidézik, mit is tudunk az egyszarvúról, asszociációs játék során megismerhetik annak keresztény szimbolikáját, majd elkészíthetik saját kis plüss verziójukat. E kis egyszarvúval, jelmezeket is felvéve fényképen „pózolhatnak”, akár egy reneszánsz portrén az előkelő hölgyek.

A felfedező játékok több alkalommal is bizonyították, hogy érdemes olyan műtárgyra is felhívni a gyerekek figyelmét, amely első ránézésre nem a korosztályuknak való. Történt egyszer, hogy Assisi Szent Ferenc elszökött madarait „gyűjtöttük össze” a múzeum festett madarokat ábrázoló képein egy óvodás csoporttal, hogy megfelelően tudják majd kiszínezni saját madarukat egy optikai csalódáson alapuló játékban. A kreatív feladat elvégzését követően, délután egy kislány az apukáját lelkesen maga után húzva visszajött a múzeumba, hogy megmutassa neki az összes gyönyörű madarat a festményeken, olyanokat, mint amilyenek a kezében tartott játékon láthatók, amit néhány órával azelőtt készített nálunk. Múzeumpedagógiai foglalkozásaink célja elsősorban, hogy a gyerekek minél hamarabb és gyakrabban találkozzanak műalkotásokkal, hogy azokat ne csak nézzék – bár már ez is nagy lépés –, hanem értsék is, és felfedezzék azokat a részleteket, amelyek felkeltik az érdeklődésüket nemcsak a művészetek, hanem a keresztény kultúra iránt is.

Babafal installáció a Hopp Ferenc Múzeumban: a műtárgyak közé a viselettervező pályázat győztes alkotásai is bekerültek

Fotó: Laczkovich Virág

Mozgatható burmai marionettbáb használat közben

Fotó: Laczkovich Virág

ISTEN/NŐ ÉS BABAFAL Hársvölgyi Virág, Hopp Ferenc Ázsiai Művészeti Múzeum, Budapest

Múzeumpedagógiai tevékenységünk lassan tízéves, ez idő alatt folyamatosan formálódott jelenléte és súlya a falakon belül és kívül. Kollégánk már a kiállítás elgondolásának pilanatában bekapcsolódik a szakmai munkába. Végigkíséri a koncepció, a tárgyanyag alakulását, munkája nem akkor kezdődik, amikor a kiállítás már áll, és nem is akkor ér véget, amikor az lebontásra kerül. Kiadványaink az Európán kívüli világról való ismeretszerzés fontos forrásai, akár kiegészítői, segédletei lehetnek az iskolai oktatásnak.

A jelenleg látható *Isten|Nő – A Dévi-kultusz és a hagyományos női szerepek Indiában* esetében, képregény jellegű múzeumpedagógiai kiadványunknál az inspirált minket, hogy a bemutatott tárgyak széles skálán mozognak a klasszikus művészet plasztikus alkotásaitól a kortárs rajzokig, ezzel is kiemelve a régi és új hindu művészet állandó témáit és formavilágát. Szerepelnek a Vimanika Comics kiadványai, a *Durgá: Legendák* és a *Siva: A halhatatlanok legendái*, de a kiállításához szervesen kapcsolódó kerti tárlaton megtekinthető Abhisék Szingh kortárs istennő-adaptációi is visszaköszönnék a füzetben.

A képregényes megoldások mellett blogplat-formot indítottunk, ami egy számunkra is új

közönségkapcsolati felület. A blog írójának kedves karaktert választottunk, ő Rádhiká, aki a Hopp Múzeum különleges „munkatársa”. Kiállításunk a hagyományos indiai női szerepeket vizsgálja, így Rádhiká, aki maga is egy kis hölgy, kifejezetten alkalmas arra, hogy ezekről meséljen, de szívesen blogol magyarországi tartózkodásáról, hétköznapijairól, múzeumi munkájáról és számos érdekességről, mely a tárlaton túlmutatva ismerteti meg Indiát, az ország szokásait, hagyományait. Rádhikával nemcsak a blogon lehet találkozni, a kiállításon elsősorban a gyerekeknek nyújt segítséget a tárgyak értelmezésében.

A Hopp Múzeum ázsiai profilja miatt külön hangsúlyt kap a látogató témaérzékenyítése, az ázsiai kultúrák hiteles reprezentációja és a köztük lévő egyensúly fenntartása. A másik ember kultúrájának megértésén alapuló elfogadás alapvető nevelési-oktatási feladat, ebben a múzeum szerepe is meghatározó. Egy korábbi, *Nágák, elefántok, madarak – Viseletek Délkelet-Ázsia szárazföldi térségéből* című anyagunk is ezt a szándékot tükrözi. A régió művészetét elsősorban textiljein, azok állandó változásban lévő típusain, alapanyagain, technikáin, motívumkincsén át lehet a leghitelesebben tanulmányozni, ezért a kiállításon szereplő népek jellegzetes öltözékeit bemutató babákból építettük fel nyitó installációnkat. Az előtér „babafalában” üres helyeket is hagytunk, ahol a meghirdetett viselet-

tervező pályázat díjnyertes darabjai is helyet kaphatnak majd. Olyan szép munkák érkeztek, hogy a babafal megtöltése után az Etyeki Alapfokú Művészeti Iskola textiles növendékeinek anyagát pop-up tárlatként be is emeltük a főkiállításba, ahol hónapokig láthatta a közönség. Mellettük a kiállítás interaktív részletei voltak a legnépszerűbbek. A marionettbábuk közül néhányat úgy helyeztünk el a vitrinekben, hogy a zsinórokhoz kívülről is hozzá lehetett férni, így a látogató hozhatta mozgásba a burmai kiselefantot, az udvari viseletű táncost. A marionett muzeális érték, védenünk kell a közvetlen érintéstől, így mégis lehetőséget adhatunk, hogy funkciójának megfelelően, „élőben” is tanulmányozhassák az érdeklődők. Gyerekek, felnőttek egyaránt szívesen játszottak vele és próbálták ki magukat alkalmi bábosként.

ERDŐILLAT, NYOMOZÁS, VENDEGSÉG Kovács Ágnes, Bozsó Gyűjtemény, Kecskemét

A Bozsó Gyűjtemény a régió legnagyobb látogatható magángyűjteményeként több mint 1000 m²-en mutatja be Bozsó János festőművész életművét: alföldi tájakat ábrázoló expresszív realista képeit és műgyűjteményét. Állandó kiállításunkon a történelmi Magyarország területéről származó néprajzi tárgyakkal, az európai iparművészet remekeivel és egyházművészeti alkotásokkal találkozhatnak

a látogatók. A találkozás a megfelelő kifejezés, ugyanis az elrendezés a gyűjtemény 1979-es megnyitása óta őrzi a gyűjtő eredeti elképzelését. A legtöbb tárgy nincs vitrinben, üveg mögött, még csak szalag sem választja el a látogatóktól, ami azt az érzést kelti a belépőben, hogy tényleg egy szenvedélyes gyűjtő otthonában jár. Gondolhatnánk, hogy ez feladja a leckét a múzeumpedagógusnak a tárlatvezetések, foglalkozások során, mégis azt tapasztaltuk, ritkán okoz problémát, óvodástól a kamaszig mindenkit megérint a hely varázsa.

A néprajzi kiállításon az ügyes kezű pásztorok, parasztemberek, kismesterek készítette használati tárgyakkal népmeséken keresztül ismerkedünk: lehet az közösen kitalált, népmesei fordulatokkal teli történet, betyártörténet vagy az éppen aktuális múzeumpedagógiai kínálatból az *Okos leány* meséje. Megnézzük, mivel fonták az (arany)fonalat, hogyan előzték meg, hogy kilyukadjon a korszó és meg kelljen „foldozni”, és mire jó a szita azonkívül, hogy galambot lehet vele vinni a királynak. A nagyobbakat, kiskamaszokat falusi lakodalomba hívjuk, ahol a tulipános-kelengyés ládák és csigacsináló táblácskák segítségével a párválasztás hagyományába és a 19. századi lakodalmi szokásokba nyerhetnek betekintést, majd segédkezünk az ünnepi fogások elkészítésénél: penderítjük az előre begyúrt csigatészta, miközben már szól a lakodalmos muzsika. De ha arra van igény, akkor a tananyaghoz szorosabban kapcsolódva például a *János vitéz* jeleneteit is felidézzük, és megbeszéljük, miből áll a pásztor-mesterség vagy mivel mosott a patakban Iluska. Az egyik legsikeresebb és legizgalmasabb – a múzeumpedagógus számára is – az a teljes állandó kiállítást felölelő kincskereső foglalkozás, amikor egy „tolvaj” hátrahagyott nyomait, rejtélyes üzeneteit megfejtve, műtárgyról

műtárgyra haladva jutunk el az „eltűnt” kincshez. A nyomozás során egy trükkös zárszerkezetű borotvatokról készült másolatot is ki kell nyitniuk, így a mai iskolások testközelből tapasztalják meg a korabeli „gyerekzár” működését. Nehezebb feladat közösen dönteniük arról, ki próbálhatja meg kinyitni: ez ugyanis egyszemélyes művelet, a többiek csak szóban segíthetnek. Általában egy percen belül sikerrel járnak (az elmúlt két év alatt mindig sikerült kinyitni!), így az öröm is közös.

Ezekhez az élményvezetésekhez kézműves foglalkozást is kapcsolunk, egy-egy a témához, tárgyegyütteshez kötődő alapanyaggal (bőr, filc, agyag, viasz), technikával ismerkedünk (fonás, sodrás, varrás). Hétfégi családi napjainkon képzőművészek és kézműves mesterek vezetnek be egy-egy technika, terület rejtelmeibe: az akvarell- és olajfestés mellett növényi festékekkel is lehet kísérletezni, üvegrogasztással ékszereket készíteni. Kínálatunk a mézeskalács-díszítéstől a japán kalligráfiáig terjed, mindenki talál kedvére valót.

Időszaki tárlatoknak is helyet ad a gyűjtemény: augusztus 26-ig Paál László festőművész *A természet katedrálisában* kiállításán gyerekeknek is szervezünk tárlatvezetések, segítségül hívva minden érzékszervünket. Először mindenki kap egy csepp „erdőillatot” (fenyő illóolaj) a tenyerébe, ezt összedörzsölve, megszagolva lépünk a kiállítótérbe, ahol lombsugós és madárhang fogad – a festményeken és a hangszórókból egyaránt. Külső természeti jelenségek és benső hangulatok, érzések között barangolunk Paál László tájain.

Hálás dolog gyerekekkel foglalkozni: általában azonnal érkezik visszacsatolás, ha nem jól csinálók valamit (beszélgetnek, elkalandozik a figyelmük), ha viszont jól csinálom, akkor a múzeumpedagógiai foglalkozás után egy hét-

tel ők maguk hozzák el a szülőket, nagyszülőket, és saját szavaikkal mutatják be nekik a megismert tárgyakat. Annak is örülök, amikor a foglalkozás végeztével azt mondják, nem gondolták volna, hogy ilyen is lehet egy múzeum.

AZ IDŐKAPU ÉS A ZÖLD KŐ Szabadhegyi Zita és Martos Virág, Macskakő Gyermekmúzeum, Sopron

A Soproni Múzeumban régóta szerettünk volna egy célzottan gyerekeknek tervezett közösségi teret kialakítani, ahol játszva tanulhatnak a saját módszereikkel, amire más múzeumokban nem nagyon van lehetőségük. Nálunk akár a földön kúszva-mászva, mindenhová bekuccskálva, szerepekbe bújva, a tárgyakat megtapogatva és kipróbálva saját maguk fedezhetik fel a letűnt korok világát. Hogy a kiállításkonceptiónk valóban jól működik és bizonyos értelemben hiánypótló, azt az első évünk közel tízezer gyereklátogatója és lelkesedésük igazolja, és arra is büszkék vagyunk, hogy idén a Pulszky Társaság nekünk ítélte *Az év kiállítása* díjat.

Ahhoz, hogy a múltban kalandozhassunk, időutazásra hívjuk őket. A Macskakő eleve a történelmi belváros közepén van, a patinás múltú Eggenberg-ház földszinti részét kapta meg az önkormányzattól. Hangulatos belső udvarból nyílik a kiállítótér, a belvárosi macskakövekre, valamint az egykori Sopron vármegyében található Macskakő rablótárára emlékeztetve kapta a nevét. Fontos a gyerekbarát elnevezés, de szerettünk volna megadni a tiszteletet a ház egykori lakójának is. Eggenberg hercegné alakja az udvari ablakokban beköszöntő animáción tűnik fel, és személyes tárgyai is rendre felbukkannak a termekben. A kiállítótérbe egy időkapun át lehet belépni, ami a falon olvasható varázsigével nyílik:

Trükkös „gyerekzár” egy korabeli borotvatokon
a Bozsó Gyűjteményben
Fotó: A Bozsó Gyűjtemény jóvoltából

Rengeteg kosztüm és jelmez várja a gyereket Sopronban
Fotó: A Macskakő Gyermekmúzeum jóvoltából

„Egy gondolatnyira vagy a bármikortól!” Az időugráshoz csak a képzeletükre van szükségük, mi pedig támpontokat és inspirációkat adunk nekik a tárgyaink segítségével – elsősorban azokkal, amik a saját életükben, napirendjükben is főszereplők, vagyis az alváshoz, tisztálkodáshoz, öltözködéshez, játékhoz, tanuláshoz köthetők. A Soproni Múzeum gyűjteményéből összeválogatott tárgyakat szeretnénk „helyzetbe hozni”, beszéltetni, legyenek azok maiak vagy ősrégiek. A falba épített hagyományos üvegfalú tárolókban egymás mellett látható a Converse tornacipő és a százéves bőrtopán, a római mécses és a halogénizzó, a cserépkulacs és a szilikon csőrös pohár. A tárgyak funkciójában alig, viszont anyagában, színében, formájában bizony nagy változások történtek az évszázadok folyamán, ami nyomon követhető például a habán táltól az értékes porcelánon át a Hello Kitty-s készletig.

A kiállítótér is zezugos, tele kalandra hívó résekkel, beugrókkal, kuckókkal. Első pillantásra kicsinek tűnik, olyan, mintha eleve a gyerekek méretére lenne szabva a belmagasság és a keskeny átjárók, pedig valójában a műemléki épület kedvezőtlen adottságaiból sikerült erényt kovácsolni és egy sokféleképpen bejárható és használható teret kialakítani. A gyerekek kedvencei a tárolók mögött rejtőző titkos terek, a „bugyrok”. Különböző nyílásokon lehet bemászni (nagyobbaknak és a szülőknek inkább bepréselődni) a vitrines fal mögé, ahol újabb szerepjátékokra alkalmas interaktív terek nyílnak. Ott bent a többi látogató számára láthatatlanul lakomázhatnak egy ókori ebédlőasztalnál, pihenhetnek egy sötét alvókuckóban, ahol csak „csillagfény” világít, vagy beülhetnek egy százéves iskolapadba. Báli ruhába is lehet öltözni, komplett kellék-tár áll rendelkezésére a kislányoknak, és persze a fiúknak is, például akik magukra ölthetik egy római katona teljes páncélzatát (erre egyébként az apukákat sem kell biztatni!). A konkrét múltra utaló információk segítsé-

gével megélhetik, milyen lehetett gyerekek lenni több száz vagy ezer évvel ezelőtt. A hozott napi rutin különböző történelmi korszakokba helyeződik, felismerve, hogy előttünk is volt élet, másfajta tárgyi világgal, anyagi kultúrával, másfajta szabályrendszerrel. A falfeliratok és a tárolók alatti kihúzható „olvasófiókok” rengeteg izgalmas adalékkal szolgálnak az egyes témakörökhöz, de a száraz tényanyagot vicces történetekbe, anekdotákba ágyazva tálalják. Nem is annyira a kicsiknek, mint inkább a szülőknek, nagyszülőknek készültek, akik a rejtett „súgólapok” segítségével biztos, hogy választ tudnak adni a felmerülő kérdésekre. A Macskakő nemcsak gyerekeknek való! A korosztályt óvodástól 12 éves korig határoztuk meg, a gyakorlatban viszont kiderült, hogy az idősebbek és a kamaszok is otthon érzik magukat. Épp ezért szeretnénk a beöltözős kellekeket is több méretben elkészíttetni, és olyan programokat kínálni, amivel őket is becsalogathatjuk. Filmvetítéseket rendezünk a zárt udvaron, van már videós workshopunk, és mivel egy iskolai látogatás után a gyerekek sokszor a nagyszülőkkel tértek vissza, nyáron indítunk nagy+unoka programot is. Júliusban táborunk is lesz, a *Múzsák kertjében* több soproni gyűjteménnyel ismerkedünk, a Storno-gyűjtemény, Kötár, Pékház mellett a múzeum titkos várfalkertjét is meglátogatjuk majd.

Jól felszerelt kézműves termünk van, ahol zenei és művészetterápiás foglalkozásokat is tartunk. Iskolásoknak kincskereső és az évkörhöz kötődő órákat kínálunk, de a legnépszerűbb talán a *Zöld kő legendája* foglalkozás, ami egy igazi városi legendának ered a nyomába. A 18. század óta a vándor mesterlegények, utazó kereskedők, ha bizonyítani akarták, hogy jártak Sopronban, tudniuk kellett, hol található a városban egy bizonyos zöld kő, ami így lassacskán a város szimbólumává vált. Valójában egy méretében és színében különleges és ritka lazulit ásványkőről van szó, ami az „előkapui átjáróban” volt az utcakövek közé beillesztve.

Ma is megvan, a Fabricius-házban, még lekoptatott járőfelülete is látszik. Pár éve egy soproni lokálpatrióta elkészítette kékeszöld üvegmásolatát, amit betettek az eredeti helyére a macskakövek közé. Természetes, hogy minket is megihletett a legsopronibb „macskakő”.

BARANGOLÁS A KASTÉLY SZELLEMEIVEL

Jalsovitzky Sára,
Kiscelli Múzeum, Óbuda

A nyár folyamán, a Kiscelli Múzeum templomterében *Te jössz?!* című kiállításunkkal várjuk (nem csak) a gyerekeket. Ezen megismerkedhetnek a több száz éves múltra visszatekintő társasjátékokkal az Országos Kaszinótól egészen a mai szabadulósobákig, a malomtól a propagandajátékokon át a Catan telepesekig. A kiállítás interaktív, ezért gyerekeknek, kamaszoknak, felnőtteknek, családoknak és baráti társaságoknak egyaránt ajánljuk, és praktikus úgy készülni, hogy jusson idő társasozásra is, mert itt egy délelőtti simán elröpül.

Igény szerint múzeumpedagógiai foglalkozást is lehet kérni, ahol közösen – családdal vagy csoporttal – úgy lehet mázskálni a kiállítótérben, mintha az is egy nagy társasjáték lenne: a templomteret képzeletbeli táblává alakítva dobókockával haladunk mezőről mezőre, majd közös életút-társast készítünk, ahol az egyes mezők egy-egy életkornak felelnek meg. A rajtuk szereplő feladatok ezekhez kötődnek, amiket a gyermekek maguk fogalmazznak meg a kiállításban látottak-hallottak és az adott életszakaszhoz kapcsolt saját elképzeléseik alapján. Az eddig elkészültekben szerepelt már a „túl sokat YouTube-oztál, lépj vissza két mezőt!”, „rendet raktál a szobádban, még egyszer dobhatsz!” vagy „ebédfőzés miatt nem volt idő játszani a gyerekekkel, kimaradsz egy körből”, hogy csak néhány példát említsünk. Várják a látogatókat állandó kiállításaink is, amelyek nemcsak azoknak érdekesek, akik

A Macskakő különleges kiállítótérének „bugyraiban” további kincsek és játékok rejtőznek
Fotó: A Macskakő Gyermekmúzeum jóvoltából

A százéves bőrtopán és a Converse tornacipő jól beférnek egy vitrinen
Fotó: Artmagazin

Egész nyáron nyitva a *Te jössz?! Kiállítás a társasjátékokról* a Kiscelli Múzeumban
Fotó: A Kiscelli Múzeum jóvoltából

A füredi Vaszary-villában pár éve rendezett *Hít, mitosz, költészet* című kiállításához készült alkotások. A lanton játszó Orfeusz alufóliából formált szobra, az erőteljes gesztusfestészet, amivel az Alvilág kapuját ostromolták a gyerekek és a csipkeszerű papírkivágásokkal életre keltett Cerberus segítségével értelmezték Orfeusz és Eurüdiké mítoszát

Fotó: Nyitrai Orsolya és a Vaszary Alkotóműhely jövőtábor

még sosem jártak az óbudai dombtetőn álló barokk kastélyban, de visszatérő vendégeinknek is, mert nemrég megjelent *Barangoló a Kiscelli Múzeumban* kiadványunk segítségével új szemzőgből ismerhetik meg a műtárgyak és a múzeum történetét, az 1700-as évek trinitárius kolostorától Schmidt Miksa fényűző kastélyán át egészen napjainkig.

A *Barangoló* egyaránt használható múzeumi vezetőként a látogatás közben és otthoni foglalkoztatókönyvként. Végighaladva a fejezeteken megismerkedhetünk cégerekkel, nagypolgári bútorokkal és berendezési tárgyakkal, kályhakkal, szecessziós üveglakokkal, az Arany Oroszlán patikával vagy a híres Columbia nyomdagéppel, melyen az 1848-as ifjak a *Nemzeti dal*t nyomtatták – de a Fővárosi Képtár gyűjteményéből is szemezgethetünk Kassák Lajos, Csók István és Vajda Lajos egy-egy ikonikus művét mindig más nézőpontból közelítve meg. A fentiekén kívül természetesen az állandó gyűjteményekre is épülnek múzeumpedagógiai programok. Mindig nagy siker *A kastély szellemei* vagy a *Nyomozz velünk!* foglalkozás, melynek során az egykori Váci utcai Városháza díszszőnyegéről eltűnt koronát kell a műtárgyakhoz kapcsolódó feladványok megoldásával megtalálniuk a gyerekeknek. Idén nyárra új nyomozós játékkal készül a múzeum, ami kilép a falak közül. A figyelmes kincsvadászok az egykori Schmidt-kastély pompás kőpadokkal, vázákcal, szobrokkal díszített zegzugos angolparkjának maradványaira is rábukkanhatnak a Kiscelli

melletti árnyas kiserdőben, a nyári hőségben az izgalmak mellé egy kis hűsölést is kínálva.

A MÚZEUM MINT MENEDÉK Nyitrai Orsolya, Vaszary-villa, Balatonfüred

Műhelymunkánk időszaki kiállításaink értelmezését, befogadását könnyíti meg a gyerekek, kamaszok számára. A Vaszary Alkotóműhelyben nemrég készült el az a leporelló, amely a *Menedék a tüdőszanatóriumban* című kiállításunkhoz, dr. Levendel László képzőművészeti gyűjteményének bemutatásához ad szórakoztató segédeszközt, elsősorban az alsó tagozatos korosztály kezébe, de természetesen a *Mesébe írt képek* azoknak a gyerekeknek és családoknak is jó szolgálatot tehet, akik nyaralás közben térnek be a Vaszary-villába. A felsőbb éveseknek, kamaszoknak a kiállítás tematikájához kapcsolódó monotípia műhelymunkát ajánlunk. *A Kapsz egy címet, fess egy képet!* foglalkozás azzal kezdődik, hogy a kiállítóterben a műalkotásokról beszélgetve elemezzük a személyes kapcsolatrendszerüket, kapcsolati hálókat, amikben mindannyian élünk. Ehhez egy egyszerű, ám hatásos eszközt, egy nagy fagolyót, egy kisebb színeset és egy madzagot hívunk segítségül. A nagy golyó az egyént szimbolizálja, azaz a kiállítást értelmező fiataalt, a kisebb egy másik embert, a zsinór pedig a köztük lévő kapcsolat jellegét, bensőségességét. A golyók mozgatásával, távolságuk meghatározásával, változtatá-

sával modellezzük a gyerek és a szülő, a gyerek és tanára vagy két azonos korú barát vagy vetélytárs közti távolságot. Kitérhetünk arra is, milyen ma beteg és orvosa kapcsolata és milyen volt dr. Levendel László esetében, melynek kulturális hagyatéka e kiállítás.

A műhelyben a fiatalok címeiket kapnak (*Cérna, Magány, Madár madárral, Tányéros csendélet, Kiabáló* stb.), de nem hívjuk fel a figyelmüket arra, hogy e címen épp pár perce láttak egy műalkotást a tárlaton. Miért találtuk ezt ki? Sokéves tapasztalatunk, hogy így kiküszöbölhetjük a kezdeti tanácstalanságot, így nem merül fel a „Jó, de mit fessek?” az épp ötletlenségben szenvedő alkotó részéről. A beszélgetés során támadt saját gondolatokat természetesen szintén megrajzolhatják. A kész alkotásokat felvisszük a kiállítóterbe, megkeressük az „eredetit” és összehasonlítjuk vele. A műalkotások közös értelmezése, felfejtése kapcsán sokan rádöbbennek, mennyi érték rejlik a „gyerekfirkákban” is, az egy lendülettel készült, nagyvonalú gesztusokkal, széles ecsetvonásokkal papírra vetett festményekben, amelyek ott lapulnak minden gyerekzsoba fiókjában. Ezeket a felnőttek – szülők vagy rajztanárok – gyakran alábecsülik, csak mert nem hasonlítanak a megszokott, elismert naiv gyermekrajzokra, vagy távol állnak a látványhoz hű ábrázolásoktól. E téves meggyőződés megingatására különösen alkalmas ez a gyűjtemény, ahol Kondor Béla, Vajda Lajos, Anna Margit, Bálint Endre képeivel ismerkedhetnek a gyerekek mellett a szülők is.

Társasjáték a szentendrei Ferenczy Múzeumi Centrum *Láthatatlan jelenlét – kamaszoknak, de nem csak nekik* kiállításán. A háttérben Vincze Ottó *Magyarázat* című hanginstallációja és Fülöp Gábor *Grundufó* (2011) szobra látható

Fotó: Deim Balázs / A Ferenczy Múzeumi Centrum jövőtábor

HOGYAN MAGYARÁZNÁD EL EGY FÖLDÖNKÍVÜLINEK?

Gergely Gabriella és Kassai Hajnal,
Ferenczy Múzeumi Centrum,
Szentendre

Kortársítás címen futó múzeumpedagógiai gyakorlatunk egyik kiindulópontja, hogy 2015 nyarától a szentendrei Ferenczy Múzeumi Centrum ismét a kortárs művészetre helyezte a hangsúlyt. Ma is mintegy 200 képzőművész él és alkot a városban – számos galéria, kiállítóhely, műhely és alapítvány ápolja a művészeti *couleur locale*-t. Ha egy intézmény látogatókat akar csábítani a kiállítótérbe, ahol nagyrészt kortárs képzőművészetet mutat be, fel kell készülnie, hogy segítséget nyújtson annak megértéséhez. Gyakran hangzik el a már szállóigévé vált *Ilyet én is tudok!* vélemény, vagy a kritika, hogy *öncélú, kevésbé érthető*. A feladat tehát nemes és szép, de nem egyszerű!

A kiállításokat nálunk is gyakran kísérik „érzékenyítő” programok: művészbeszélgetések, társ-művészeti események, koncertek, előadói estek, irodalmi találkozók. Ezek erősíthetik az érzetet, hogy a kortárs trendi, menő és különleges, de az alkotások megértéséhez, az utalások felfejtéséhez ritkán adnak konkrét segítséget. Legtöbbször nem gondolunk bele, milyen erősen jelen van a kortárs képzőművészet hétköznapjainkban is. Környezetünk tele van olyan jelekkel, szimbólumokkal, melyeket a művek is használnak – motívumként vagy közvetítőként, tovább-, újrarendelnek; vagy éppen innen kerülnek át a dizájn, a divat, a marketing világába. Ebből

kiindulva szerveztük meg a *Láthatatlan jelenlét – kamaszoknak, de nem csak nekik* kiállításunkat. Címe több dologra utalt: egyrészt a művészközvetítő munkára, ami akkor működik jól, ha a résztvevők számára láthatatlan, ha saját, belső tapasztalásként és élményként élük meg a művekkel való találkozást. Másrészt igyekeztünk szemléltetni, hogy a kortárs képzőművészet mennyire közel állhat azokhoz is, akik ezt korábban nem is feltételezték, akik távol tartották magukat az érthetetlennek ítélt területtől. A közös gondolkodás alapjául a Ferenczy Múzeumi Centrum saját gyűjteményében lévő három alkotás – Ásztai Csaba, Tóth Eszter és Vincze Ottó munkája – szolgált, de hasonló értelmezési folyamat tárgya lehetne *bármely* kortárs mű. Hármuk kapcsán – képzettársítási játékkal – a képzőművészethez kapcsolódó fogalmakat és folyamatokat mutattunk be úgy, hogy közben a miértekre *együtt* kerestük a válaszokat. Célunk az volt, hogy a kamaszok maguk találják meg az alkotások értelmét, mert a lényeg mindig az *átélés*: minden mű megérinhet bennünket, és nem azért, mert híres vagy mert benne van a tananyagban. Tetszhet csak úgy is, és eszünkbe juthat róla egy másik műalkotás, arról még egy meg még egy... Így hoztuk létre a műtárgyak hálózatát, melyben mindegyik kapcsolatban van legalább egy másikkal, de akár mind összeköthető mindegyikkel. Közben számba vettük a műfajokat, a *festmény, szobor és fotó* mellett az *objekt, parafrázis, videoinstalláció vagy konceptuális művészet* fogalma is szóba került. A kedvenc, a csúcspont, a kiállítótérbe készült *társasjáték* volt. A *Hogyan magyaráznád meg egy*

földönkívülinek, hogy mi a művészet? Hogyan magyaráznád el egy vak embernek, hogy milyen színű a naplemente? Mutogasd el, hogy milyen, amikor valaki szenvedélyes! típusú feladatok önálló gondolkodásra és kreatív megoldások keresésére ösztönöznek. Mivel nem igényelnek különösebb előképzettséget, mindenki azonos esélyekkel indult egy korábban ingoványosnak és nehezen megközelíthetőnek érzett terepen. A *Láthatatlan jelenlét* című kiállítás valójában a www.kortarsitas.hu című honlapból nőtt ki, melynek fejlesztésén azóta is dolgozunk és várhatóan nyár végén, kora ősszel tesszük hozzáférhetővé a közönség számára. A Ferenczy Múzeumi Centrum 12 kortárs alkotásához kapcsolunk magyar és külföldi műveket, de a háló végpontja minden esetben egy-egy óravázlat, melyet a pedagógus és a múzeumi ismeretadó egyaránt szabadon használhat, sőt, ha további ötletek születnek, azokat is szívesen beépítjük remélhetőleg folyamatosan bővülő *műtárgy-networkünkbe*. Így tehát, ha egy kortársban kevésbé jártas múzeum szervez a közeljövőben ilyen témájú kiállítást, mód van arra, hogy a múzeumpedagógus kolléga vagy kurátor kiválasszon néhány műtárgyat, megkeresse megkeresse a honlapunkon a kapcsolódó elemeket, amiből kibontakozhat egy olyan összefüggésrendszer, amely élvezhetővé és érthetőbbé teszi a tárlatot. Ami pedig a *Láthatatlan jelenlét* kiállítást illeti: bízunk benne, hogy hamarosan más múzeumban is megszervezhetjük úgy, hogy a befogadó intézmény saját anyagát válogatjuk a mi három kedvencünkhöz.